„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 92. У Новом Саду у среду 14. јуна 1889. ГОДИНА XXIV.

15. ЈУНИ 1389. ГОДИНЕ.

У престолници најобразованијег народа, у престолници европске цивилизације, у републиканском Паризу, отворена је светска изложба.

Тамо је у овај мах разастрто све, што су створили новији векови, све, што је постигао људски напредак. Кроз огромну стаклад може се видети, докле су умели људи да доближе небо; голим се оком може опазити, докле је њихов ум могао да савије гвожђе, а како је људска малена снага умела да савлада муњу . . .

Задивљени, онемели од чуђења посматрају милијони гледалаца онај напредак, који је тамо нагомилан. Горди Енглези, мудри Немци, а крај њих скоро сви народи Европе беру наизменце славу. Све је то тамо створио њихов ум, њихов рад, њихов знoј . . .

Но застаните за часак, господо! Почекај мало, умна Европо! Мени се чини, да на оним изложеним предметима париске изложбе не видим само урезан ваш ум, не видим само уложен ваш знoј, него још нешто.

Ох, та зар не видите ни сад, не видите ни данас, на Видов-дан, где на многим вашим изложеним предметима лепи још и сад многа и многа капља косовске крви?!

Скупа и племенита је та крв, која је пре 500 година текла на Косову; а многој капи оне свете српске крви морате многи заблагодарити, што су ваши претци имали од Азијата толико мира, да вас могоше створити напредне, те да ви могосте допринети овој величини данашње париске изложбе и такмачити се чак са Французима.

Ал ви, горди и племенити народи, видите и славите данас само ваш знoј, а не видите и не сећате се и оне косовске и доцније крви српске, која је проливена у одбрани слободе и напретка не само српског, него и европског.

Промислите се, и опет се промислите ви многи слављеници данашње париске изложбе, па кад се промислите, а ви признајте, да кад би нам повратили нашу косовску крв, париска би изложба изгледала лошија, но што је ви странци учинисте. Ви сте трошили у борби за европски напредак свој знoј, а ми своју крв; — медаље за знање, напредак и вештину додељују се вами, а нами је остало једно, и то једно не можете нам одузети, а то је, да се сетимо својих косовских мртвих и да с поносом кажемо: „Наши су били!“

Велики, поражавајући је напредак, кога сте постигли, али тај ваш напредак, хвала богу, није још дотле дошао, да у нами живима можете зауставити срце да бије за својом крвљу, а сва ваша „светлост“ не може да нам толико помрачи ум, да се не сећамо своје тужне, али сјајне историје.

Ено вам париско марсово поље, на ком је изложба; ено вам лондонски Цити; ено вам берлинског Алткелна; ено вам и све остало, просто вам било, али и Србину оставите његово Косово . . .

* * *

Како ли се зову они силни генералићи, који падоше у појединим биткама?! Славе их сви народи; диве им се; пишу им књиге и песме, а оставише потомству за успомену, шта су та господа најрадије вечерала.

Међутим они силни наши косовски јунаци, који су обојадисали својом крвљу Ситницу, они су за званичну Европу — ситница.

А косовска борба није се свршила на Видовдан, него се продуживала вековима, па и данас још није доконана. Стотину је пута изгледало, да је Србин пао у прашину, и кад год се Турчин подигао да иде напред, он је наилазио и опет на онога, за кога мишљаше да је већ пао.

Србин је од свију народа највише штитио себе и Европу од полумесеца, а где се полумесец подигао, тамо је престало сијати сунце, тамо је овладао мрак. И док је Србин задржавао ноћ, у Европи је био дан . . .

И опет Европа не виде, поред све светлости, оног вековног борца . . . а кад је тај борац почео да излази сам из мрака, званична Европа гурала га је — натраг. Енглеска висока култура поносила се тиме, што је умела онда да шаље у Цариград на пазар најбољи челик, најјаче ланце, с којима су Турци Србина везивали, а многе и многе несловенске образоване државе натицаху се у томе, која ће паметније да разложи Србину, како је он „ребел“ и бунтовник, што хоће да се отресе нечовечног турског јарма.

Образована Европо, већино образоване Европе, стидиш ли се!?

Велики и чувени народи, који сте у својим дебелим историјама забележили све љубавнике Клеопатре и све љубавнице извесних краљева, да ли знате, да је сутра петстогодишњица косовска?! Приправљате ли се, да се сетите тога дана и да му одате достојну пошту?!

Не, не, ви се не сећате тога, ви нећете да се тога сетите, јер да се тога сетите, ви би се морали опоменути и оног данашњег косовског роба, а то би значило сетити се европске срамоте, то би значило сетити се нечовечанства вашега, то би значило сетити се оних људи, које сте многи од вас нељудима оставили на милост и немилост, то би значило сетити се вашег лицемерства и фарисејства.

Ви, који се данас хвалите са својим скупим експедицијама, које треба бајаги у далекој Африци да ослобађају робове, ви не смете да се сетите Косова, јер би се морали сетити и робовања наше косовске браће, а вами није до тога, јер ви, лицемери, немате срца ни душе, немате бога ни милости, немате осећаја ни правде, него под маском ослобађања робова идете само да пљачкате туђе земље.

Тешко вами, кукавни афрички дивљаци, о којима неке државе почеше да воде бригу и да вас се сећају! А благо теби, косовски брате, што те се данашња савезна Европа на свој начин не сећа и што те не — ослобађа!

А оно мало западне културе, с којом се неки хвале, да су усрећили исток, онај народ тамо не осећа. Тамо, докле је допрла та назови култура, постигнуто је једино то, да је народ доведен до тога, да је почео да оставља своје свете гусле, почео да заборавља своје дивне народне песме, па му место тога његове кћери свирају уз клавир — полке.

Ми обожавамо културу, али само праву културу. Међутим ону културу, која учи народ на истоку, да за љубав Вагнера, Шопена и Мендлсона заборави на Обилића, Синђелића и Сенковића, онај народ тамо не треба.

Тако осећамо, тако говоримо ми на — Видов-дан.

* * *

Света косовска крви!

Ево нас данас; ево твоје подмлађене крви, да те се сети!

Да, тужно, али и узвишено је то сећање!

„На Косову Лазар паде,
На Косову Милош врли,
Иван, Милан, Југовићи,
Сви су тамо, сви помрли“...

И ми се сећамо!

Пред нами излази узвишена слика старца, кога окружују девет синова, девет Југовића . . . Сви су они пали на Косову.

И није само њихова јуначка смрт, која нас задивљује; не уздиже нас само онај страшан и леп тренутак, „кад брат брата издати не хтеде“, него нас исто тако уздиже и њихов полазак на Косово.

Царица Милица је измолила од цара Лазара, да јој остави код куће бар једног брата, једног Југовића. И она прилази Бошку, те га устави:

„О мој брате, Бошко Југовићу!
Цар је тебе мене поклонио,
Да не идеш на бој на Косово,
И тебе је благослов казао,
Да даш барјак, коме теби драго,
Да останеш сампом у Крушевцу,
Да имадем брата од заклетве.“
Ал говори Бошко Југовићу:
Иди, сестро, на бијелу кулу;
А ја ти се не бих повратио,
Ни из руке крсташ барјак дао,
Да ми царе поклони Крушевац;
Да ми рече дружина остала:
Гле страшљивца Бошка Југовића,
Он не смеде поћи на Косово,
За крст часни крвцу пролијевати
И за своју вјеру умријети.“

Пролазе за тим сви Југовићи редом, и она им хвата коње за узде; руке склапа браћи око врата, ал ни један ни гледати неће.

Пред нами излази слика дивног побратимства. Увређен у јуначком поносу; распламтео у жарком одушевљењу полази Милош Обилић у сред непријатељске хордије, да убије турског цар Мурата. То није више обична борба; ту о ратној срећи не може бити речи; већ се ту иде сигурној, неумитној смрти на сусрет. И милошева два побратима прате га и у ту најизвеснију смрт.

Пред нами излази слика остарелог цара-мученика, који је заједно са својим народом пошао у борбу за слободу, пошао да победи или да погине. И глава му паде на Косову . . .

Но сећање наше не зауставља се само на светлим именима; сећање наше обухвата свуколику нашу браћу, која изгинуше у оној крвавој борби. Оне силне хиљаде простих војника, они ратари српски, оне вође и свештеници, који падоше бранећи слободу, отаџбину и људско достојанство, изазивају у нами светао спомен и најдубље поштовање.

Света косовска браћо, слава вам!

Света косовска браћо, хвала вам!

Света косовска браћо, нек вам је лака црна, косовска земља!

И . . .

Ох, света косовска браћо, опростите!

Сутра је пет стотина година од онога дана чемернога, и . . . Србин није у стању, да вам прелије гроба, није у стању да пољуби ону свету земљу, коју ви натопиете крвљу својом, није у стању, да се на оној земљи помоли богу, јер је та земља туђа . . .

Сме ли Србин а да се и једног дана тога не сети?!

А ти косовски робе, а ти петстолетни мученичe, који још робујеш на Косову, како ли ћеш ти, јадан брате, да дочекаш и да испратиш сутрашњи дан, петстогодишњицу видовданску. Ох, како ли је теби у души!? Да л' проклињеш, или се још надаш?!

Да л' је могуће, да верујеш још у бога?!

Да л' је могуће, да верујеш још у братско срце?!

Да л' је могуће, да верујеш, да у Европи има осим зверова још и људи?! Је си ли слушао што о просвети? Је л' допр'о до тебе глас, да неки у Европи, купе војску, да ослобађају афричке дивљаке?!

Ох, Вуче Бранковићу, не могу даље, оно што имадох о теби рећи, поклоњено ти је. А можда је и боље тако, јер доста смо Вука клели, давно је требао доћи ред на друге...

Ѳ.

„РЂАВА ГОДИНА.“

Сад се већ зна, каква ће у целом свету ове године летина бити. Чивути су о томе похватали рачуне, и ено, ни мање ни више, него се зна, да ће на пример ове године у Америци бити 500 милијуна бушла пшенице. Осим тога код нас, у Аустро-Угарској, све по чивутском рачуну, испашће летина испод средње руке, па онда у Русији рђава, у Влашкој и Србији слаба осредња, а једва у Француској и Енглеској да ће испасти добра . . .

Чивути нам, дакле, не представљају ову годину баш у ружичастим бојама. Ми се заиста томе чудимо. Њима иде у рачун иначе, да хвале и претерују, да вичу, како су најбољи изгледи, а ове године, на против, ударили у кукњаву, као да ће у целом свету гладна година настати. Што је још чудноватије, мађарска влада ћути према тој кукњави чивутској и пушта да се виче и говори, да ће у Угарској ове године летина испод средње руке понети. Ми смо научили, били изгледи добри или рђави, да нам се увек боље представља, него што је у истини, а ето, сад уједанпут без икаква околишења извештавају нас Чивути, да ове године неће са храном баш најбоље бити.

И збиља, неће ова година, што се тиче летине, баш најбоља бити. Зима по јесење усеве није никаква била, а после пролеће, па и лето, било је прилично суво, те не могоше пролећни усеви, да се прихвате, а зимњи да се опораве и крену напред. По томе није никакво чудо, што изгледи на богату жетву нису добри и што ће бити местимице мање или веће невоље у народу.

Но све то не би још ништа значило и не би било страшно. Да живимо у другим приликама, не би требало, после добрих година, којих имадосмо, ни да осетимо ову годину, не овакву, каква нам се сада представља, него да је баш и мало гора. Могли бисмо се извући, па баш да су и црњи изгледи. Али на жалост, нама је одавно постало свеједно, па била година добра и рђава, и у томе лежи право наше зло.

У редовним приликама цена храни скаче, што је мање те хране. Међу тим шта видимо данас? Ето, ако је веровати чивутским извештајима, ове године нећемо имати да се са Русијом и Влашком такмачимо и надбијамо, а то су заиста врло јаки наши такмаци, па ипак не видимо, да ће цена нашој храни скочити. До сад смо се изговарали на Америку, Русију, Влашку, па чак и на Источну Индију, а на кога ћемо се сада изговарати, кад видимо, да је нестало два јака такмаца, а цена нашој храни остане она иста, која је и до сада била. Осим тога, ове године биће и саме наше хране мање за извоз, а то би већ само по себи довољно било, да та храна буде сада скупља.

Шта место свега тога видимо? Видимо, да цена храни оста и даље ниска и мала. То се никако не може узети као појава редовних прилика, него као знак жалосних друштвених и трговачких односаја наших у самој земљи, као и према страним државама. О томе ћемо се још боље уверити доцније, ако се само политичке прилике не измену, него остану овакe, као што су данас. Тада ћемо видети право зло, са кога наш ратар страда и пати; видећемо, да нам нису ни Америка ни Русија криве, него да се зло налази у нашој средини, међу нама. Ова ће година најбоље показати, ко је крив и од куд потиче све наше економско зло.

Ми смо толико пута већ рекли, да нам је све једно: а била година добра а рђава. Овде није места, да говоримо о свима узроцима, са којих смо дотле дошли, него ћемо овде да рекнемо коју само о једном од тих узрока. Дотле смо дошли, да се цена нашој храни не равна и не удешава према томе, колико је има и колико је треба, него како то лежи у интересу наших житарских трговаца. Ко су ти трговци, бар грдна већина од њих, знамо сви добро. Ето сада, где усеви чекају, тако рећи, на косу, где сирома једва чека да дође до прве хране, те да се боље нахрани и закрпи прве невоље своје, да се заодене и намири дуг, што га дугује према држави, по новинарским извештајима, не видимо никакве журбе у житарској трговини, него се ћути, или, ако се говори, а оно се говори, да се свету убије сва нада, да ће данас-сутра настати боље цене храни. То је доста жалосно, тим више, што се зна, за што се труби сада на све стране, да нема изгледа, да ће цене скочити, а уједно, да је сада житарска трговина застала. Као што рекосмо: човек из разних узрока једва чека, да дође до нове хране, да направи мало новаца, те да закрпи прве невоље. Знају то врло добро Чивути, па сада, кад ће сваки полетити на пијацу са храном, они побијају цену храни, или је држе бар на оној висини, на којој је и до сада била. После се могу и променути цене; главно је, да се сада, први транспорти, ухвате јевтино.

Цену храни удешавају, дакле, људи, они људи, који су се испречили између произвођача и потрошача, па не даду ни једнима ни другима да макну, да се споразуму, те да се види, колико први нуде, а колико другима треба хране. Од свега тога ни трага ни гласа, него се нашао ту неко трећи, који заповеда и произвођачима и потрошачима, пошто први да му продају, а други да купују од њега храну.

У томе лежи наше зло. Јадно је и жалосно да се тај трећи трпи, а још је жалосније и јадније, да је он могао постати таква сила, да му нико не може стати на пут у његовим тежњама и смеровима.

Оволико нађосмо за нужно да кажемо сада, на прагу жетве. То је само за то, да знамо, на чему смо, те да се не варамо и да не мислимо да су, бог зна, какви узроци, са којих наша храна неће имати ни сада боље цене. Чивути су се за то побринули.

Вул.

Живот Граничара некад и сад.*)

Треба да загледамо што чешће своју прошлост, те да из ње извучемо науку за будућност. Ја ћу да сравним прошлост нашег негдањег Граничара са данашњом управом.

Нико ваљда не цени већма начела уставности и слободе но ја, али ако при том сравњивању дођем до чудне истине, нисам крив.

Жалосно је то, што ће се на много места а и у опште видети, да је негдањем Граничару било боље пре, но што му је сад. Боље му је било под крутом војничком, деспотском управом, но данас под управом такозване уставне владавине.

Но нека се нико не вара, нек нико не мисли, да је крута стега боља и спасоноснија од уставности. То не, али наша данашња уставна управа је лоша; уставност, коју уживамо, није права уставност, она је таква, да је чак и прошли апсолутизам био бољи, но ова накарада уставности. А то је жалосно, врло жалосно!

Прелазећи на доказе у том погледу, износи писац занимљиве појединости, па између осталог вели и ово:

„Што се имовине тиче, Граничар је потпуно сигуран био, да му неће отићи с главе кров ни оно парче земљице у недођии, јер сваки дуг или зајам, ако није сва комунија као правоваљан признала и потписала, није имао никакве вредности пред судом. По овоме граничарска је власт чувала своје Граничаре од сваког дуга, а тим је доприносила, да се сви сталежи од пропасти сачувају и да ни један од њих не оде у просјаке.

А данас? Слободно је неупутном старешини продати и кућу и земљу, па и онај јастучић испод главе, а то је, бога ми, велика несрећа, јер ланац по ланац, па оде и цела Граница, оде и кућа с главе, а то само може годити онима, којима је начело стварати само два сталежа, господу и слуге. Нико није могао у Граници кајишарити ни упропашћивати комунију све некако до 1860. године. Од тог доба и Граничари добише нешто шире слободе, која је ишла за тим, да се могу упропашћивати; добише, на њихову грдну несрећу, да се могу делити и дугове правити, а то баш беше оно, што је многе Граничаре поделило, а по том после неколико година ако не сасвим а оно велики проценат и упропастило.

Било је људи у Граници, који су предвиђали ту народну пропаст, па су даном приликом одвраћали народ од те напрасне деобе, јер то беше зло и помислити, а камо ли на делу видети, како се до јуче сложна браћа крваве, како један другом немају да исплате половину уцењене куће, како онај, што излази из куће, немилице руши своју половину, једном речи, све скупа изгледало је као да је Граница переметила памећу.

У том правом метежу, колико је мени познато, особито се одликовао у Шајкашкој од свештеничког реда покојни прота Максим Папић. Он је, бог да му душу прости и лака му земљица била, са највећим болом у души од села до села ишао и људе око себе скупљао, и од те их беде са убедљивим доказима одвраћао. Од официрског реда беше на броју њих више, међу којима се као алем камен светљаше покојни Мита Стејић. Тај је човек читаве придике држао, одвраћајући људе од те напасти, нигда није пропустио кад год је дошао у коју општину, а да није против деобе говорио ма и једном човеку; више је пута, бог да му душу прости, ово рекао: „Ја знам, да ви не поњате шта је то деоба и куда она води, али уверен сам, да ће многи од вас једном муњнути главом, па још ако вас и потоње време обавести, сами ћете увидети, да је свака деоба највеће зло по народ.“ Знао је он да прича, како се други народи и поједини људи удружују да себи сложним радом што више користе, „а ви Граничари“, рече, „раздружујете се баш онда кад треба да сте најјачи.“

Чули сте, да су капетаније сваке среде или петка имале своја већа, на којима су се беспослени људи парничили. Наш врли покојник Мита Стејић као капетан имао је четир села под својом управом, па је и ту умео да доскочи том врло честом селском парничењу. У време летњег рада он је у сва четир места парничаре на овај начин измиривао: дао их је пред варошку кућу у два реда поређати, тако, да противник гледи противнику у очи, па пре него што би приступио измирењу, држао је читав говор, у којем је најучтивије позвао партаје, да се на леп начин сами између себе измире, и да је оно најпаметније, што они сами себи досуде, и таким начином довео је он та четир села, да је за време његовог капетанства врло мало парничења било. Можда је сиромах у себи слутио, да ће верни Граничар доћи под ово данашње време, па да нас приправи и прекали на тај начин, да се чувамо од излишног и неупутног парничења.

И заиста, ко је иоле марљиво пратио ту деобу наших Граничара, допустиће да је од тог доба наш Граничар у имању јако посрнуо, да је многи изгубио кров с глава, земљу и баштину, да се наш негда дични Граничар суши као оно дрво, ком невидовни црв подједа не само кору, но и жиле, да је постао и сам не зна како сиромах и убог...

У Граници се није смело за живу главу догодити, да овај и онај чиновник учини какву проневеру, да је ова и она каса у дослуху са чиновником похарана, а још мање да је какав чиновник примио какав крупни мито. То би била најгрђа срамота по част официрску; таковом јаднику, да се од неизбежне и вечите робије спасе, могла је помоћи само кугла у чело. А данас? Нема ти ту брате стида и срама, данас не можеш новине узети у руке, а да на свакој страни не читаш проневере разних чиновника, или саборске извештаје, како се туже посланици на примање мита.

Још мало, па ће постати опште питање, шта може данас да примети пажљиво око, кад дође у село? Одговор ће бити са свим једноставан: пропаст села, а непредност извесних чиновника. (Част изузетцима.)

У Граници је официр чувао и бранио од сваког нападаја свим могућим средствима комунију; није смео имати ни један активан официр ни педља земље, а сад, један селски бележник од 600 фор. годишње плате, за десет година стече по 100—200 ланаца чисте ораонице.

У Граници видети јавно пијаног официра, значило би чудо невиђено, а сад се понеки бележник и туче по биртији, прати се гајдашем пијан трештен у по дана по селу, и то све на очиглед свом солги, па опет ништа, све му се то на меродавном месту за извину прима.“

*) Под горњим насловом излази за дан-два IV. свеска „Народног Пријатеља“. Угледа ради, а дозволом писца г. М. Јовановића, доносимо из те занимљиве књижице овде некоја места.

ЛИСТАК.

КОСОВКА ДЕВОЈКА.

Задубио сам се једном мислима у нашу славну и тужну прошлост. Излазе ми пред очи, живо као да их гледам, слике мрачне и тужне, натопљене врвљу јуначком. Гледам старог Југ-Богдана, како га обара турско оружје, како му врх седу, сребрну браду пробија крв из срца жива, како издише мирно, јуначки, снако, како умиру само они, који су целог свог века верно служили доброј ствари. Гледам осам Југовића како их редом покоси Турчин и деветога Бошка, „крсташ му се по Косову виј; још разгони Турке на буљуке, као соко тица голубове,“ док и њега не стиже самртни ударац, док и он не паде стиснувши грчевито барјак, као да га ни после смрти напустати неће. Гледам храбру српску војску, како очајнички јуриша а из сваког судара све ређа излази, гледам поломљена копља, покрвљене сабље, а где се бој најочајније бије — славног кнез-Лазара. Око њега навалила турска сила те васрће неустрашимо, да угреби српској војсци најдрагоценијег јунака, светлог господара — душу њену. Српски јунаци бране очајнички честитога кнеза, боре се као лавови ал на послетку подлежу већој сили, падају у крви својој а преко њихових лешева одводе Турци светлу круну српску у мрак, у неврат . . . Тамо даље опет, „где огрезну крвца до колена, ту погибе Бановић Страхиња.“ И свуд куд год поглед бацим: рањеник, самртник и проливена српска крв . . .

Туга ми притисла душу, засузиле ми очи, не видим ништа више. Моја ојађена душа питала је: ко ће после свега свог да дигне Србина, ко да му ране извиде, ко да га оснажи и одушеви за нову борбу?

И искрсну ми пред очима нова слика. Исто оно разбојиште, иста она поломљена копља и проливена крв, ал нема више убојне вике, свуд је мртва, нема тишина, а румени зраци сунца на изходу играју на бледим лицима јуначких лешева, на полумртвим рањеницима и крвавом оружју. Куд год погледим свуд трагови јуте очајничке борбе. Али тамо из даљине, често не верујем очима, приближује се покошеним редовима нека женска прилика. Да-ли је помела пут, да-ли се упутила у баштну своју, да залива цвеће, па је у дремовном буњилу нехотице скренула у ово тужно гробље?... Не, не, ево је ближе, из ока јој читам неисказани бол, свечану тугу и ход и срушено држање казују ми, да она зна куда ће, да ју је овамо дотерало очајање, јад. Сирота девојко, дошла си да плачеш и наричеш, да чупаш косу и бијеш груди. Ох, врати се, јадниче, смилуј се на ове бедне рањенике, доста им је телесне муке, немој да им и душевни бол стане раздирати рањене груди, кад чују лелек твој, кад виде твој исплакани, измучени лепи лик!

И уђе међу рањенике и не прође ни једну суву и не оте јој се ни један уздах. Задивљен сам је гледао. То није меко срце девојачко, то није слаба жена, то је анђео, који је дошао само да теши и храбри, а не да нариче и растужује. Савлађујући тугу своју, побеђујући бол женског срца свог, иде по бојишту од рањеника до рањеника „измиче га из те многе крвце, умива га лађаном водицом, причешћује вином црвенијем и залаже хлебом бијелијем.“ И један по један рањеник диже се из полумртвила, отвара очи и погледом благодари девојци, што му је тело поткрепила и душу уздигнула, што није дошла да над њим нариче, него да му помогне, да га теши и храбри . . .

Косовко девојко, узоре српских женских врлина, што те је народ у песми својој дивно свесвечно, ти ниси била сама, ти ниси била једина, све српске љубе и сестре радиле су после Косова то, што и ти, а тебе је народ само изабрао, да оличи у теби врлине свију косовских женскиња, да им подигне споменик, који ће трајати док је и народа српског и који ће казивати свима женским поколењима српским, да не јадикују и не наричу, кад им соколови њихови клону у борби, да им плачем својим не раздиру ране, него да их видају меленом љубави своје и да их храбре за нову борбу и одушевљавају за нове жртве!...

* * *

Данас су друга времена. Ми данас не ломимо копља и мачеве за своје право, него се боримо пером и другим уставним оружјем. Ал и у тој борби допадне човек рана и ту треба истрајности и — жртве. Не иштемо од наших љуба и сестара, да одлазе на пуста разбојишта, да газе по крви и да испирају ране, него тражимо, да нам у данашњој уставној борби буду оно, што је Косовка девојка на Косову била. Тражимо, да нас веселим срцем шаљу у борбу, а не да нас за капут хватају и кући вуку. Тражимо, да нас у тој борби подстичу, храбре, а не да нас моле и преклињу, да се оставимо народних послова и да гледамо само кућу своју и имање своје. Тражимо, да нам у тешким часовима, кад допаднемо рана у тој уставној борби, буду тешитељке, да нас одушевљавају за нов нападај а не да јадикују и кукају и сузама својим убијају у нама истрајност и душевну јачину.

Више породице, више имања, више живота свог љубите народ свој и будите нам увек десна рука, кад се боримо за њега и немојте нам сметати мекушном страшљивошћу и себичношћу љубави своје.

Ох, како-ли је срећан био онај Црногорац, који је, изнемогав у боју, могао љуби својој да дошапне: „Потпраши ми пушке мале, руке су ми малаксале“ . . . .

Сл. Св. Милетић.

ИЗДАЈА ВУКОВА.

„Цар Мурате у Косово паде,
Како паде ситну књигу пише...“

Тако почиње једна наша народна песма, но Мурат је писао управо две ситне књиге. Једну у Крушевац кнезу Лазару, те га је позивао на предају, а другу је послао Вуку Бранковићу господару косовске области.

Мурат кад је пао у Косово, није палио и робио. Знао је он добро, да је после смрти Урошеве и Вукашинове рачунао на престо српски и Вук Бранковић. Знао је он добро, да је та Вукова грамзивост за престолом остала неиспуњена. И Мурат је позивао Вука Бранковића да се удружи с њим, да га Вук призна за господара и даде му харач и војену помоћ, коју је кнез Лазар одрекао Мурату.

Вук је био у големом искушењу. Цар Лазар је умео доста да се умили народу, цар Лазар је склопио савез и сродство са господарем Зете и умирио опозицију српске властеле. Цар Лазар је имао и мушка потомства, те се Вук у последње време већ био полако одрекао наде, да ће икад сести на престо. И сад му се ето тај престо нуди поново! Стара нада се наново пробудила у Вуку, стара нада али и бојазан.

И Вук Бранковић беше угледан у својој области. Он беше мудар, вешт и препреден. С тога је добро знао, да у својој области мора с народом очински и праведно поступати, јер ће само тако постати и даље чувен и имати изгледа на престо. Ах ма колико да је народ косовске области волео Вука, ипак су Турци били онда у Србији тако омражени, да Вук

ДОПИСИ.

Тиса-Хиђош 9. јуна 1889. (Видовданска прослава, денунцијације и њихове последице.) Наше место тек ако је код вас по имену познато. Вести какве врло ретко чујете одавде. Јер село је чисто српско, а опште ствари решавано су општим споразумом, и у међусобној љубави. Не беше страсти ни зависти, а они који вољом народа седеше на управи општинској, сматраху за своју родољубиву дужност, да јаван посао врше у корист општинску. Али данас већ није више тако. Од скромног Хиђоша постаде наједаред, знатно завереничко место. Из Хиђоша прети опасност не само Хиђошу, него целој отаџбини. И ако не верујете, изволите се обавестити у нашег бирова Васе Недића и доскорашњег срп. учитеља, а садашњег привр. бележника Љубе Замуровића. И они ће вам приповедити све појединости из те завере, па чак ће вам моћи прстом показати и место, где боже прости, лежи некакво оружје. Све они знају. Та за име божије; они чују и како трава расте, а да не виде тако крупне ствари! Еле бировљева и натарошева глава, дадоше се у бригу. Треба спасавати отаџбину од напасти. Та треба то пријавити надлежном месту, и награда — не фали. И закључише: боже ми него други.

Еле закључише, да поднесу „релацију" вел. жупану у Бечкерек. Али сад невоље; ко ће да ју напише. Бировљева је глава обрасла сланином, — ту дакле тешко иде, а натарош, е, он је и сувише невешт за фине ствари. Да зову другог, тај ће опет отети занат, а присвојити заслужену награду. Еле најпосле срочише и послаше у Бечкерек „релацију", као што они зову, одприлике овог садржаја: „Ваше високоблагородије и не сања, каква опасност прети нашој отаџбини од Хиђоша. А ми као верни синови наше отаџбине не можемо да спавамо ни дању ни ноћу. Велику бригу побуђује у нами пословање овдашњих срп. учитеља, који би ради да све Мађаре прогутају. А наиме учитељ Милан Ћосић, изазива сумњу да је опасан по опстанак наше домовине. Купе се прилози, спремају се литије и говори за Видов-дан, а намирисали смо и неке прокламације од чијег садржаја домољуби падају у несвест. Просто мирише на барут. А са страхом, да нас ко не чује, спомињемо и некакво оружије. Похитајте молим вас одмах, да се бунтовници нађу на гњезду и — сатру. Али вас, уједно молимо, да ово писмо чим прочитате уништите, да непроћемо као Ормош с Фегером, а препоручујемо се за што скорију награду, за услуге, које су од тако велике вредности по отаџбину".

Колико је времена прошло, док се ова релација могла зготовити, не знамо, ал видесмо, да је на место свога определења стигла. Видесмо то по последицама. У среду 7. јуна по подне дођу два солгабирова са жандармима у Хиђош. Под водством једнога ешкута, дођу жандарми у школу учитеља Милана Ћосића. Било је баш пола четир. Жандарми га позову да по налогу иде с њима у општинску кућу. На што је он заискао да бар доврши школски час. Не дозволише му, него га одмах одпратише солгабировима. У побочној соби, чекали су неки са бировом, да се, ако устреба и закуну. Испитиваху га, пратише га жандарми кући и преметали га, гонили га натраг у општинску кућу, и ништа сумњивог не могоше наћи. Најпосле стрпају га са једним везаним злочинцем у кола, и у пратњи жандарма одвезаше га у затвор у Кикинду. Сутра дан 8. јуна у 5 сахата ујутру састане се школски одбор и изјавивши своје жалење, закључи, да се заузме за невиног учитеља. И ту је изашло дело на видело. Биров Васа Недић, који је члан школског одбора, изјави, да је он дао „релацију", и да је услед тога и збио се тај непријатан догађај. А разлози су му: освета. Не трпи учитеља, а друкчије му се не може светити, него тако. Та је бировљева изјава изазвала буру у школском одбору, а на бирова су падали погрдни изрази, које, уверени смо, неће заденути са шешир. Међутим заузимање школског одбора, није било нужно. Кикиндски адвокати, а нарочито г. Милан Петровић, заузео се својски за невино прогоњеног учитеља. И како је био предат суду, одма је био и испитан и пуштен. Судац је вртио главом и посаветова Ћосића, да се чува тако савесни, — денунцијаната. Просто није могао да нађе ништа, што би могло прогоњеног теретити. И он је, на врло велико изненађење бировљево и натарошево, пуштен био одма 8. јуна у подне. А биров није мислио ни мање ни више, него да ће на „његову реч" Ћосића — обесити

Но нужно је, да се сазнаду и побуде услед, којих та два господина усрећавају наше место. Биров Васа Недић, обичан је незналица. Он се додуше хвали, да је пре револуције учио некакве школе, али то учење, није на њему оставило никаква трага. Све што је из тога учења запамтио, јесте реч „релација". Но пошто је ту реч запамтио, то он с правом држи, да је само за њега бировско место. И дочепао га се. Али је он и врло суров. У својој суровости, дотерао је дотле, да је једном човеку, у општинској кући отимао силом из џепа новце. Та је ствар дошла пред суд, и биров је осуђен на повчану глобу и губитак бировине. Одприлике пре два месеца изречена је та судска пресуда, а биров још усрећава општинску кућу. И држи, да ће се денунцијацијама одржати; јер он не би могао издржати растанак са тако великим господством. И он је јавно признао школском одбору: „из освете сам дао „релацију". За то, што је биров отимао новце, крив је — Милан Ћосић. Но док ово пишем, долазе из Бечкерека утешавајући гласови. Наиме јављају, да се за тако велике услуге, спрема бирову врло леп дар. Сви су кројачи у послу, да по најновијем крају, скроје црвену шепицу и чакшире, које приличе за таку врсту људи. Не ће фалати ни таламбас. Трон на коме ће седети, већ је, по причању приспео, и тада ће се у бировљеву собу моћи улазити, само са — плаћеним улазницама. Види се дакле, да дар одговара, учињеним услугама.

А шта да речемо о Љубомиру Замуровићу. Крајње неспособан и неморалан учитељ; учитељ који је пуцао преко школске деце у школској дворани; учитељ, који је ноћу насрћао на поштене људе, обијао врата и пуцао на њих; учитељ који стоји под врло тешком оптужбом; учитељ, који би услед тога био протеран из школе, да се није бацио, на крила денунцијација и тако доспео у Бечкерек. Он је данас привр. бележник. Кроника срп. учитељске школе сомборске не познаје лошег ђака него што је главом Љуба Замуровић, и он је данас, без спреме, без испита привр. бележник. Има томе две, три године, како је наш миран сеоски живот поремећен. Ма какво изненађење навђе на нас, да нас позавђа, те да се у мутној води лови. Да имамо тако два савесна чиновника, као што су та два денунцијанта, наша би општина била — сретна. Али се ми тешимо. „Ко почне са денунцијацијом, сврши са презрењем". И догодило се тако. Последњим денунцијацијом хтедоше, да изазову страх у становништву, а пожњели су опште презрење. Данас у селу нико нема лепе речи за њих. Сваки их се клони као — кужних. А и моћ денунцијације ваљда неће трајати вечито. Видеће ваљда једном надлежни, да баш денунцијанти стварају — незадовољство, те ће их одбацити као блато с ногу. Међутим, била би дужност свију упливни људи, да нас опрости ова два чудовишта.

На завршетку, да вам још кажем како се изразио Мађар управитељ спахилука овдашњег о том догађају. Тај је жесток присталица Тисин. Опазио из општинске куће човека, који тера свиње на вашар. Куда тераш свиње, запита управитељ? На вашар, беше одговор. Не терај. Спала им је цена. Много се свиња наплодило код нас, рече забезекнутом ратару управитељ. Тако Мађар.

Ако се што важнијег догоди јавићу вам се на скоро. **Један ратар.***)

*) Изволте само послати, а не бојте се тога, што треба мало дотерати језик. У осталом с вашим извештајем нисмо имали никакве муке. Пр. ур. „Заст."

Вести из места и са стране.

Нечувено! Оно, што се сад пред Видов-дан догађа у појединим, већином српским местима Угарске, одиста је нечувено. У Мајши сазива солгабиров свет у општинску кућу и забрањује му ићи на Видов-дан у Раваницу. Дуж Дунава од Ковина до Базјаша привучени су чамци на једно место; а постављени су жандари да чувају прелаз, како свет не би ишао у Србију, у Крушевац. Пишу нам и то, да ће у подунавским местима где лађа пристаје бити најстрожија контрола, како би се спречио одлазак у Раваницу. У Сентомашу се позивају угледни људи у општинску кућу, где им се изрично забрањује одлазак у Раваницу. Јуче у вече стигли су тамо жандари и солгабиров, а говори се, да ће се на Видов-дан подићи ћуприја на каналу, како нико не би могао ићи из Сентомаша. Но иде се и даље, што сведочи писмо које добисмо из Српске Кларије и које гласи:

ЈАВНО ПИСМО

средишном одбору „целокупне српске народне слободоумне странке."

Јуче су овде у Српској Кларији жандари покупили од овдашњих ратара III. свеску „Народног Пријатеља" („После 500 година"). Не знам ко је наредио то. А не знам ни то, како нису и к мени дошли. Но доћи ће, држим. Али моја је кућа ту свеску бар већ прочитала.

O tempora, o mores!

Људи се крсте, не знају шта да мисле. —

Молим, да „средишни одбор" учини потребне кораке, 1) **да људи добију своје књиге на траг**, 2) **да се таква узнемиривања народа више не понове.**

У Српској Кларији, 11. јунија 1889.

Богдан Кузмановић.
парох.")

Све ово доказује, да је било неке гадне, срамне, денунцијације. То се види и из министарског расписа, упућеног жупанијама. Но министарски распис не наређује ни из близу да се чини ово, што поједине мање власти чине. Овде се обистинила она наша народна пословица која вели: „Кажи неком да обзине руду, он ће прогутати читава кола." Неке жупаније су по свој прилици мало поштриле министарски распис, и док је налог у погледу препрека за раваничку славу дошао до најнижих власти, он је растао и бивао све страшнији. А кад се од горе вели, да се спрема нешто протудржавно, онда поједини солгабирови и потсолгабирови држе, да би показали своју невештину ако би рекли: „Ми ничег страшног не видимо!" И отуд долази да данас скоро свака власт види нешто страшно. А нема сумње, да је многима то добро дошло. Они ће предузимати свакојаке излишне и незаконите мере, па ће после направити озбиљно лице и рећи ће: „Заиста је спремано било нешто страшно, ал ми и наша вештина, умели смо то предупредити и спасли смо отачбину." Па хоће ли се наћи неко, који ће тим људима веровати! Чекамо да прође видовданска прослава, а она ће проћи мирно и достојанствено, па ћемо рећи онда више коју.

*) Поступак жандара је са свим незаконит. Чак и тамо где постоји цензура, могу се књиге однети од писца, из књижара из кафана и јавних места, али из појединих, приватних кућа не. Они којима се та неправда десила, треба сами или преко свог заступника да се туже, и да ишту одузету ствар, књигу натраг. Оно што се у Кларији десило, то је ствар приватне, цивилне природе, и ту се не може средишњи одбор мешати, па ни писац књиге. (Пр. Ур. „Заставе.")

Пут у Крушевац. Г. министар грађевина одобрио је да сви посетиоци Крушевца и Жиче приликом помена косовске петстогодишњице, имају железницу до Сталаћа и натраг у по цене, а извештачи страних и домаћих листова, који су се досад јавили, имају железничке билете бесплатно.

Косовски албум. Како „Одјек" дознаје после косовске прославе изаћи ће повеће дело у коме ће бити изложено све о свечаности, као и сви радови књижевни, који су поводом ове свечаности написани. Дело ће изаћи под редикцијом г. г. Ст. В. Каћанског, Драг. Ј. Илијћа и Драг. Брзака.

Чеси Србима. Као што су Пољаци, тако су нас се и браћа Чеси сетили сад при помену на тужно Косово. Јан. М. Черни издао је у Прагу спомен књигу о косовској битци и превео у њој више наших нар. песама. Књига има натпис: „Bitva na Kosove poli a zahuba Carstvi Srbského roku 1389." Хвала браћи на братском сећању.

Забрањена видовданска прослава у Грацу. Као што јучерашњи брзојав одавде казује сл. ц. кр. полиција градачка нашла се побуђеном, да забрани одржање прославе петстогодишњице косовске, коју беху намерни одржати сад на Видовдан Срби у Грацу. Та прослава, која је била смишљена, али хвала полицији градачкој — већ и прошла — била би врло лепа, као што се из програма припосланога и већ штампанога у „Застави" видите може — а што је најглавније: одговарала би потпуно духу и значају јединственога дана историјскога — петстогодишњега Видов-дана, јер је то требала бити и била би — опћа прослава свих Срба градачких... Ако би питали: зашто? — како? и кад би стављали друга слична питања чудећи се зар поступку сл. полиције и не разумевајући га (што би, узгред велимо, само одавало нашу najив пост, која се сад чисто не да правдати) — дознали би, држимо, да је то с тога учињено, што: „hic ratio status poposcit." Полиција, по нашему мишљењу, учинила је тај свој непријатни корак по нас, против којега ће се уложити рекурс, да би предупредила „политичке" а ваљда и „протудржавне" демонстрације! И тај корак полиције у толико нас већма боли, што му нема разлога, што је реакционарна претходна мера, коју ни сама не би знала оправдати. (—нъ.)

Друштво за српско народно позориште. Идуће суботе биће у Н. Саду годишња скупштина чланова за српско народно позориште. Главни рачуни о стању фонда позоришног већ су склопљени

није смео ни помислити на то, да јавно стане уз Турке и с њима у друштву нападне кнеза Лазара. Ако је дакле Бранковић хтео што постићи, морао је постићи лукавством, морао је бити јако опрезан.

Но мора се признати, да се у Вуку пробудила не само жеља за престолом, него и савест. Издати таста и здружити се с непријатељем српским, здружити се с омраженим Турцима, то беше много. И Вук се ломио, али је напослетку победила у њему она великашка нарав, која хоће само да влада и да господари над све већим и ширим крајевима... И Вук је угушио своју савест; он беше на путу да постане издајица. Мурат је добио од Бранковића повољан одговор.

Кнеза Лазара није изненадило, што Турци упадоше у Србију. Знао је он заранa о Муратовим намерама, па се припремио. Шта више, кад му војска паде у Косово, он је од једног ухваћеног турског вишег војника дознао и то, да Турци рачунају на издају у српском логору, а дознао је и то, да ће издајник бити један угледни великаш. Ухваћени Турчин само није знао казати име онога Србина, који је био с Муратом у преговору.

Кнез Лазар по својој доброј нарави није ни издалека сумњао у Бранковића. Шта више, он је поверио баш Бранковићу тајну, јер је Бранковић понајраније почео да ухвећа Турке. Људи Бранковићеви, као становници косовске области, познавали су најбоље путеве, и њима је додељено, да извиде стање и кретање турске војске. Отуда је јасно, зашто је кнез Лазар баш Бранковића увукао у ту тајну и од њега тражио да му буде на руци, да се похватају заранa сви трагови издаје. Бранковићу је то тиман добро дошло. И он баци сумњу на Милоша. Милош Обилић се тако рећи из прашине подигао до највећег угледа у српској војсци и српском двору, те је добио и руку Лазареве Вукосаве. Оно нагло подизање Милошево изазвало је завист код многог српског великаша, па и код Бранковића. До скора непознати Обилић да постане тако нагло један од најзнатнијих људи, у кога гледа кнез Лазар и народ српски као у венцу, то многи није могао поднети.

Но ма да је Обилић био царски зет, ма да је стекао био огромног угледа, он беше према другима српским великашима сиромах и без великих баштина. То сиромаштво Милошево помогло је Вуку, те је кнез Лазар бар донекле поверовао, да се Милош предао Турцима рад земног блага и великих баштина.

Кнез Лазар се у први мах удари руком по челу, па узвикну: „Заиста, ми смо заборавили на Милоша; ми га нисмо никако наградили за његове заслуге, ал ко је и помислио на то, да се он отима за господарство српских покрајина. Он беше увек скроман, никада није ништа тражио, а да је искао ма шта, ја бих му дао..." Но одмах за тим поче кнез Лазар сумњати у то, да би Милош, његов Милош могао и сањати о издаји. Међутим му је Вук изнашао лажне доказе и тражио је, да се Милош Обилић са своја два побратима затвори пред саму битку и да то буде пред целом војском, јер би се војска заиста узбунила, да није видела Обилића у својим редовима, а то све без узрока.

И дође дан пред косовску битку, дан кнежеве вечере. Цар Лазар се није могао пре тога ни на што да реши, он је дао само пратити сваки корак Обилићев, а на вечери се толико ражалило, толико узбуркао, да је у здравици напао на Обилића као на издајицу.

Обилић се подиже у свој својој величини. Усплamтелим лицем он је достојанствено и одлучно одбио од себе неверство; показао је прстом на Вука Бранковића а уједно се заверио, да ће отићи у турску хордију и заклати турског цар Мурата.

Царска трапеза беше онемила, Вук Бранковић седео је понуштен и пре него што су се господа привукла, Обилића беше нестало заједно са своја два побратима Косанчићем и Топлицом.

Милошево држање било је у целом том догађају тако достојанствено, да у онај мах нико од присутних није веровао, да је Обилић икад и помислио на издају.

Набрзо се затим подиже царска трапеза, а кад ујутру јутро освануло, већ су мишљења у српском логору била подељена. Једни су сумњали ипак у Милоша а други су кривили кнеза, што поверова Обилићевим непријатељима и одагна га у сигурну смрт.

Но и једнима и другима беше тешко на души, те се може рећи да је највеће нерасположење овладало било српском војском.

У највећој узрујаности вратио се Бранковић са кнежеве вечере. Обилић је показао на њега прстом и то беше доста, да се код многих породи сумња против Бранковића. Савест га већ није више гризла, јер је био далеко загазио, па није имао куд. Уз то је Бранковић знао, да ће Обилић извршити задану реч или ће бар покушати да ту реч искупи, и онда тешко сплеткашу, ако Срби победе.

Међу тим је Вук већ удесио свој план. Он је увео био на себе да пази на турска кретања, да чува бегајућу нејач косовску и да их спроводи а напослетку да врши ноћну службу. Из тих узрока задао је Вук свој својој војсци толико посла, и без нужде је поједина одељења толико размештао и јурио, да му је сутра дан била војска најљуће заморена.

Напад је отпочео одмах с јутра и то са обе стране. Вук Бранковић је био на десном крилу, те је издао налог да његова коњица не напада одмах, но да се мало одмори.

Битка трајаше већ читав сат, обе стране се борише јуначки.

Гласоноше су летеле Бранковићу из средине где беше цар Лазар, но Вук их је отпуштао и говорио: Добро је!

Тада се у један мах разведри лице Бранковићево. Опазио је из далека гласоношу, с којим беше у договору. Он му узе писмо из руке и прочита га гласно војводама. Писмо беше писано Лазаревом руком, тако је тврдио бар Вук, а у писму је стојало, да једно турско одељење заилази за Голеш планину, те нека га Вук са свим својим коњаницима пресретне и задржи.

Бајаги са лавовским одушевљењем повео је Вук своје одељење за Голеш планину. Тамо је послао извиднице, чекао је, али не дочека Турке, већ гласника, да је српска војска потучена а кнез Лазар погинуо.

Вук Бранковић болно завика као да му се срце цепа, и на догледу целе војске чупао је косу....

— — — — — — — — — —

Два дана за тим чупао је Бранковић косу у своме чадору, кад доби поруку од Бајазита, новог турског цара, да смрт прекида уговор, те зато, што је Бранковић с Муратом уговорио, то Бајазит не мора признати. Бајазит је био решио да даде владу Лазаревом сину Стевану, јер није хтео слугу, који је већ једног господара — издао.

и ми видимо из њих, да је наше позориште последње године (од 13. маја 1888., до 19. априла 1889.) имало примања 20.370 фор, а издавања 20.170 ф. Вишак је 200 фор. Према приликама, које владају у нашем народу и у позоришту, може се рећи, да је приход био приличан. Но горе смо узели само пазар српског народног позоришта. Међутим позориште је добило од „друштва за српско народно позориште 1.600 фор. припомоћи. Главни рачуни „друштва за српско народно позориште“ за прошлу годину овакви су: Потраживање је друштва 34.500 фор., према преклањском дакле је потраживање друштвено, а то је иметак, са 1.900 ф. већи.

Гром из ведра неба. Пишу нам из Чакова: „8. о. м. догодио се код нас грозан случај који је целу варош узбудио. Жена овдашњег грађанина Косте Костантиновића стајала је реченог дана с укућанком Катом Протића испод великог дуда који се налазио у авлији. Жене су у разговору и шали брале и јеле дуда ништ не слутећи јер је време било тио и мирно, а на небу се тек где где по који облачак могао видети. Од једном севне и гром удари у дуд под којим беху жене. На прасак грома који је ужасан био јурну укућани из куће а Коста Константиновић из баште у авлију и нађу обе жене где леже на земљи. Жена Костина беше мртва, а Ката Протића онесвештена ал и она је од грома дирнута. Она ће се кроз који дан и подићи. Чудновато је да се трогодишњој девојчици Костиној која је крај матере стајала ништа десило није.“

СЛУЖБА

СВЕТОМ МУЧЕНИКУ

ЛАЗАРУ

биће у Н. Саду у св. ајмашкој цркви на Видовдан заједно с јутрењем.

„Одбор болничке задруге трговачке омладине у Новом Саду“ држао је у прошлу суботу своју редовну седницу под председништвом г. Јована Георгијевића. Председник је поднео извештај о више ствари, из прошлог месеца а које се задруге тичу, које је одбор на знање узео. — Подблагајник Душан Дадић поднео је извештај о стању благајне и броју задружних чланова у мају месецу. Задруга је у мају имала примања: од прилога редовних чланова 28 фор. 50 нов. од уписнине 1 фор. укупно 29 фор. 50 нов. Издавања је имала: на плату послужитеља 10 фор. на разна издавања 4 ф. 49 н. укупно 14 ф. 49 н. Стање благајне за 1. јуни 2725 фор. 67 нов. Задруга је у мају 64 члана имала, од којих су 2 избрисана, наиме: Стеван Арновљевић и Херман Макс, први због одласка из Новог Сада, а други се својевољно избрисао. Примљено је од 1. јула 5 нових чланова: Коста Илић помоћник, Адолф Облат помоћник, В. Поповић књиговођа, А. Давидовац помоћник и Пера Драгодан помоћник.

Девојка — положила испит зрелости. Ове године положила је у београдској гимназији Василија Раделковић, посвојче професора Довијанића, испит зрелости. Њени мушки другови, који су с њом исти испит положили, имали су после испита заједничку вечеру позвали су и њу на исту и она им се одазвала, те је с њима провела заједнички у радости и весељу један од најсвечанијих тренутака у ђачком животу: после испита зрелости.

☛ **Због светлог празника Видовдана изаћи ће идући број нашег листа на полу табака. С тога шиљемо данашњи број нашим претплатницима од петка.**

Нови Сад, 13. јуна, 1889.

Најновије вести, које нам непрестанце стижу **о препрекама у ствари раваничке прославе** већ су довлогрдиле. Не само између Баната и Србије, него и између Бачке и Срема понамештани су дуж Дунава, на свима прелазима, жандарми и констаблери. Скела између Ковиља и Карловаца поседнута је, и не дају ником у Раваницу. Исти је случај и у Новом Саду на дунавској и железничкој ћуприји, које су посели констаблери, те већ данас сваког запиткују: куда ће. Неке жене, које су се зарана кренуле са болесником у Раваницу, вратили су натраг. У Н. Саду добовано је нув то, да 14., 15. и 16. тек. месеца морају све крчме бити већ у 10 сати у вече затворене. Силни путници, који путују послом из Бачке у Срем, имали су на путу неприлике. Једна депутација из Сивца, која је ишла владици у Карловце, заустављена је у Кисачу. Људима нису хтели веровати жандари да неће у Раваницу на прославу, него им задржаше кола и коње, а пустише их да путују жељезницом, ал тако, да се морају још данас вратити. И у Срему чине препреке. У појединим општинама дадоше 24 сата времена, да сваки који хоће на Видов-дан у Раваницу мора извадити путни лист. Ко се задоцни неће га више добити. Нисмо ни у стању све случајеве ове врсте побележити. — По неким селима предузимају власти такве мере, да народ већ мисли, да се морало нешто необично десити или у држави или у Раваници. За име света, та је ли могуће, да се са меродавне стране верује, да се ма каква протудржавна демонстрација спремала ил да се спрема. Овакве мере, какве се данас против нас предузимају, могле би се оправдати само онда, да се ушло у траг каквој буни, чему ли. И опет велимо: ми се каменимо од чуда, гледајући такве ствари. Зар власти не виде шта постизавају тиме? Зар због једне мале прославе да се узбуни читава држава, као да је дошло најстрашније време. Ако се и влада слаже с тим мерама, које се предузимају, онда ми не знамо шта да кажемо.

— Пред вече добисмо вест, да су констаблери пешаци и коњаници посели не само обе ћуприје, које воде преко Дунава, него су посели и све капије Новога Сада, а циљ им је да спречавају свету са стране долазак у Раваницу. То је, да не би ко из Новог Сада чамцем прелазио у Срем. Новосађани мушко и женско јатомице врве код дунавске ћуприје, те посматрају тамо, великим чуђењем онај мали логор констаблера.

— Од новосадске капетаније достављена је овдашњем певачком друштву забрана, (бр. 33. резерв.) која забрањује не само певачком друштву као таковом учествовање у раваничкој прослави, него и појединцима као члановима тог друштва. Забрана прети, да, ако би и у пркос тој забрани друштво, или појединци отишли у Раваницу, онда ће посљедице тога имати сами себи да препишу. — На основу те забране одбор је закључио, да певачко друштво као таково не учествује у раваничкој прослави. Овај је случај и са свима другим певачким друштвима из Угарске. — У осталом је јутрос новосадска капетанија изискала од председника певачког друштва имена свију чланова.

Трговина.

= **Нови Сад** 13. (25.) јуна. Житарска радња. Као обично што је у ово доба године тенденција трговине са раном под великим упливом каква је жетва у изгледу, и под комбинацијом какав ће резултат жетва показати, тако је и данас у нас на свима нашим домаћим пијацама житарским. Дуготрајна суша, сунчана препека и хрђа — учиниће своје, — те смо начисто каква ће нам бербећета овогодишња жетва донети. Понуда је са старим зрном јако се умалила, довоз је на горње пијаце слаб, па покрај свега тога није спекулација одлучна у радњи. Старога зрна има још задоста на горњим пијацама нашим; па и ако је и у Русији, Румунији и Бугарској само слаба жетва у изгледу, ипак није изгледа, да ће јамачно наше зрно и идуће године што обилније на иноземске пијаце допрети. Што буде оскудевало у зрну у производним пределима на европском континенту за потрошачке државе, — то ће обилно Америка ове године подмирити. Што се цене тиче, та ће истом у самој жетви и после жетве што тачније бити опредељена.

На нашој пијаци је врло слаб довоз и промет са раном. Цене су данас ове: Пшеница новосадска, шајкашка и сремска 6 ф. 60—70 нов. Наполица 5 ф. 50—60 н. Јечам 4 ф. 70 н. Зоб 4 ф. 80 н. Кукуруз 4 ф. 20—30 н. Све од 100 кгр.

Радња са производи је доста ограничена на мештанску потрошњу. Са стране је мало купаца. Цене су ове: Маст на више 59 ф., на мање 62—64 ф Сланина сушена танка и средња 59—60 ф. тешка паљена 62—64 ф. од 100 кгр. Пасуљ 10 фор. Кромпир 3—4 ф. од 100 кгр.

Угојени свињи тешки 47—48 н., средњи 45 до 46 н, лаки меснати 43—44 н. од 1 кгр. Јагњци 6 ф. 50 н. до 11 ф. од пара. Теоци млади 12—14 ф., средњи 16—17 ф, старији 18—22 ф. од ком.

*

У Будимпешти 12. (24.) јуна. Производи. Маст свињска готова роба 57 ф. 50 н., за јули 58 фор. Сланина 53 ф. до 53 ф. 50 н., лакша 52 ф. 50 н. до 51 ф. 50 н. Шљиве се траже крупне и готове и терминска роба. Плаћане босанске 75 ком. у по крг. за октобар 23 ф. 85 н., за окт. новембар 23 ф. 20 н, 85 ком. за септ. окт. 19 ф., српске 85 ком. по истој цени, 100 ком. у по кгр. босанске 14 ф. 7 н, српске 13 ф. 85 н. Пекмез славонски 15 ф., српски 14 ф. 75 н., славонски за октобар 15 ф. 25 — 16 ф. 25, српски 15 ф. — 15 ф. 50 н. Продано 2000 м. ц.

Спирит је и опет са лабавом тенденцијом пошто је продаја са свим застала; данас бележи прост непорезан 13 ф. 50 — 13 ф. 75 н., рафиниран и порезан 50 ф. 75 н. За квасац спирит 52 ф. 75 н. до 53 форинта.

*

У Штајнбруху 11. (23.) јуна. Радња са угојеним свињама без промене. На окупу је у оборима 148 843 ком. разне пасмине. Цене су ове: угар. теш. мат. 43—44 н., млади тешки $46\frac{1}{2}$—$47\frac{1}{2}$ н., средњи 47— 48 н., лаки 47—48 н. Сеоски средњи 46 до $47\frac{1}{2}$ н., лаки 47—48 н. Српски транзито тешки 45—46 н., средњи 45—46 н., лаки 45—46 н Мршави годишњаци за рану $37\frac{1}{2}$—$38\frac{1}{2}$ н. Све од 1 крг., на жељезничкој мери.

*

У Будимпешти 12. (24.) јуна. На житној берзи покрај боље понуде него што беше прошлих дана а веће воље за куповање пшеници се цена потпуна одржала. Осталог зрна се мало довози. Плаћана пшеница потиска тешка 82 5 7 ф. 55 н., 81. 7 ф. 50 н., 80.5 7 ф. 50 н., 79 5 7 ф. 45 н., 79. 7 ф. 40 78.5 7 ф. 35 н, 78. 7 ф. 25 н. Пештанска 78. 7 ф. 10 н. 79.5 7 ф. 30 н. Подунавска 76 8 6 ф. 90 н. Банатска 5000 м. ц. 79. 7 ф. 25 н. Бачка 77. 7 ф. 10 н. Темишварска 80, 79.5 и 78.5 7 ф. 30 н. Све на три месеца.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи

од 13. јуна.

4% угарска златна рента	—	—	—	100 20
5% „ папирна „	—	—	—	94·40
Дукати — — — —	—	—	—	5·64
Наполеондори (20 франака)	—	—	—	9·48
Немачке држ. марке	—	—	—	58 40

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

(Стигли 13. јуна у вече.)

Рума. Услед строге забране у Угарској, па онда због многих препона код нас у Тројединци, и услед конфисковања придошлих прилога, не да се програм видовданске прославе извести, те зато отпада парастос и славље у Раваници, по установљеном нашем програму, но одржаће се на Видовдан у вече у Руми концерат, на коме могу поједини певачи као гости суделовати. Одбор, се разрешио, но Румљани постараће се за дочек и станове гостима.

Рума. Железничка пруга Рума-Врдник није предата промету, ма да је отворена, те тако неће се моћи железницом од Руме до Врдника (Раванице) путовати.

Рума. Румско певачко друштво приређује концерт у очи Видовдана у Руми. (Први румски брзојав у ком се вели да ће концерт у Руми бити на Видов-дан послат нам је од председника бившег румског одбора, а овај брзојав у ком се вели, да ће концерат бити у очи Видов-дана добисмо од председништва певачког друштва. Пошто се дани не слажу, тражили смо из Руме брзојавно разјашњење, но до закључка листа није нам одговор стигао. Пр. уред. „Заст.“)

Тител. Овај час 26 жандарма (перјаничара) измаширали на карловачку скелу, да за пуних пет дана спречавају прелаз у Срем. Ни једног мушког не пуштају преко, тек по неко „несумњиво“ женскиње. Од јутрос већ, гомилицама од 15—20 душа иду у Раваницу, но их жандари враћају. Шта ће тек сутра и прексутра да буде. Учитељ и још двојица су под полицајним надзором и не смеју ове недеље никуд из села, већ им је речено, да заједно за сваког ковиљчана одговарају који оде у Раваницу.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗАШЛО ЈЕ:

ДРУГО ИЗДАЊЕ III. СВЕСКЕ

НАРОДНОГ ПРИЈАТЕЉА

САДРЖАЈ ЈЕ:

ПОСЛЕ 500 ГОДИНА

(Расматрања о косовској битци и пропасти царства српског)

од Ј. ТОМИЋА.

(ДРУГО ИЗДАЊЕ.)

Уз ову књигу биће као додатак друга књига:

„СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ О БОЈУ КОСОВСКОМ.“

(Састављене хронолошким редом.)

(ДРУГО ИЗДАЊЕ.)

Прва је књига III. свеске три штампана табака; додатак је два штампана табака.

Цена III. свесци заједно с додатком 30 новчића или 4 гроша.

Кроз који дан изаћи ће из штампе четврта свеска „Народног пријатеља“:

ЖИВОТ ГРАНИЧАРА НЕКАД И САД.

Написао М. Јовановић.

Претплата на 4 свеске „Народног Пријатеља“ 1 фор.

Претплата се шиље г. Ј. Т. Чавићу, трговцу у Нови Сад. Може се добити и у свима нашим књижарама.

У Новом Саду, 6. јуна 1889.

Уреднички одбор „НАРОДНОГ ПРИЈАТЕЉА.“

СРБИНОВИ ЗАПИСНИЦИ

пише у везаном слогу

Србин-Милош Грабовачки.

44. број доноси: Србинова честитка на краљичин дан 2. маја. — Краљевина Србија. (Главни збор повампирених напредњака. „Смрт Гарашанину.“ 13. 14. и 15. маја) — Београд записа три крвава дана. — Тамо! Где но Дунав, Сава. — Султан-царе „брат месечев“. — Сред развратна Рима. Жудње римског папе. — Ој, Земуне српски град на гласу.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

У Кр. Ср. Управи Зајмова при министарству финансија упражњено је место једног књиговође са годишњом платом од 2500—3000 динара.

Ко жели да то место заузме, нека се горњој управи најдаље до 30. јуна ове године обрати молбом и сведоџбама којима ће доказати, да је стручно (трговачки) образован, да је вичан двојном књиговодству, да је практиком у којој банкарској кући или у ком новчаном заводу стекао довољно искуства за самосталан рад, нарочито **као кореспондента**, да поред српског језика потпуно влада јоште и француским или немачким језиком.

Првенствено право имају они Срби, који су српски држављани.

Молбенице ваља, да су својеручно написане на српском и на једном од страних језика, који су горе напоменути.

Из Управе Народног Зајма ЗБр. 3670. 6. јуна 1889. године у Београду. 3—3

Ц. КР. ЖЕНИЈСКА ДИРЕКЦИЈА У ПЕТРОВАРАДИНУ.

Бр. 642 ex 1889.

РАСПИС ДРАЖБЕ.

1. У ствари издавања под закуп петроварадинског војно-ерарног понтонског моста за време од 1. октобра 1889., до краја септембра 1894. биће услед наредбе ц. кр. заједничког ратног министарства А. 8. Бр. 1791; од 12. маја 1889. у понедељак, 17. (29.) јулија у 10 сати пре подне у канцеларији ц. кр. женијске дирекције у Петроварадину писмена офертална расправа.

2. Они, који би се хтели овог подузећа латити, позивају се да поднесу писмене оферте, да могу учествовати при овој расправи.

3. Закуп се састоји из права за наплаћивање малте по тарифи уз обавезу закупникову, да обавља нужне поправке и да у добром стању одржава како сам мост тако и све предмете, који мосту припадају, за тим из превоза преко зиме уз дужност, да одржава и обавља службу при мосту.

Понуде се примају само уз готов новац у износу понуђене закупнине за годину дана а нико не може назначити просто, да ће за толико и толико процената више платити од онога, који највише буде нудио.

5. Услови, које мора сваки оферент испунити, па да се на његову понуду узме обзир, за тим оферталне формулари, којих ће се тачно придржавати, могу се у канцеларији женијске дирекције уз признаницу добити.

6. Исто су тако ту и опити и посебни услови за уговор изложени ради увиђаја и потврде од стране конкурената или њиних легитимираних заступника, те се могу од 17. (29.) јуна о. г. до 17. (29.) јула 1889. сваки дан за време уобичајених званичних сахата пресматрати.

7. **Вадијум, који имају конкуренти положити, износи 3250 фор.**

Исти се мора пре заказаног времена за расправу (тачка 1.) у благајницу потписане дирекције уз признаницу предати.

8. Кауција, коју има положити онај, који остане закупником, износи двапут колико вадијум.

9. Сваки оферент мора имати на уму, да у погледу изјашњења од стране ерара о усвајању његова оферата нема права на одступање као и да не може захтевати, да се ерар придржава времена законом одређења за примање његова обећања или понуде; уједно да он своју понуду од данз, кад је поднео, не може више опозвати, а међу тим ерар према истој понуди постаје правно обавезан тек од дана, кад је дотична војна власт усвоји.

Петроварадин, месеца јуна 1889.

Управа комисија

ц. кр. женијске дирекције.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

ЈЕФТЕ ОСТОИЋА

У РУМИ

потребује једног доброг помоћника који може одма ступити. 1—3

АДВОКАТ

Др. МИЛАН БОЖЕСКИ

У НОВОМЕ САДУ 2—6

станује од 19. јуна (1. јула по р.) у кући краљ. судског саветника г. Јездимировића

☛ дунавска ул. бр. 18. и 19. I. спрат. ☚

МОДНА И МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Д. В. КРАУСА

у Митровици

потребује једног млађег помоћника који је у галантеријској и у радњи кратке робе у детаљу добро извежбан и српском и немачком језику вичан. Такође се тражи један у горенаведеној као и у мануфактурској радњи реван научник од угледних родитеља. Они који имају леп рукопис и трговачки начин рачуна знају, имају првенство. 3—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

САВЕ ТОКИНА

У ЧАКОВУ

потребује једног помоћника који говори српски, мађарски, немачки и романски.

Ступити може одма. 3—3

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.